

ПЕДИАТРИЯ ЖӘНЕ
БАЛАЛАР ХИРУРГИЯСЫ
ҒЫЛЫМИ ОРТАЛЫҒЫ

ҚАЗАҚСТАННЫҢ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОНКОГЕМАТОЛОГИЯЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫНА 30 ЖЫЛ!

Онкогематология әсіресе соңғы 20-30 жылда белсенді дамып келе жатқан медицинаның ең динамикалық салаларының бірі. Осы жылдар ішінде онкология мен гематологиядағы қалыптасқан түсініктерді айтарлықтай өзгерткен көптеген жаңа ғылыми фактілер белгілі болды. Онкогематологиялық аурулардың патогенезі туралы көзқарастар өзгерді. Бірқатар гематологиялық және онкогематологиялық ауруларға арналған емдеу тәсілдері мүлдем өзгеше қалыпқа енді.

1993 жылға дейін біздің елде онкогематологиялық қызмет іс жүзінде болмады және лейкомиямен ауыратын барлық балалар аурудың алғашқы айларында қайтыс болды. АҚШ пен Батыста лейкомиядан 5 жылдық өмір сүру деңгейі 70%-дан асты.

1993 жылғы 10 мамырда «КЭР-Германия» қайырымдылық ұйымының көмегімен «Мейірімділік және денсаулық» халықаралық қорымен ынтымақтастық аясында Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығының жанынан 60 төсек-орындық республикалық балалар онкогематологиялық орталығы ашылды. Дәл осы кезеңнен бастап Қазақстан Республикасында алғаш рет BFM (Берлин - Франкфурт - Мюнстер) неміс кооперативтік тобының хаттамалары бойынша лейкоздарды бағдарламалық емдеу енгізілді.

Химиотерапия бағдарламаларын енгізу және ілеспе терапияны жетілдіру бұрын емделмейтін аурулары бар балалардың өмір сүруіне мүмкіндік берді және бағдарламаны жасаушылардың нәтижелеріне жақындауға мүмкіндік берді. ALL-BFM хаттамасының негізгі тұжырымдамасы пациенттерді тәуекел топтарына стратификациялау болды, оған сәйкес терапияның қарқындылығы тәуекел тобына сәйкес келуі керек, мұның бәрі уыттылықты, ауыр асқынуларды азайтуға және толық емделу мүмкіндігін арттыруға ықпал етті. Дәл осы жағдай BFM тобының

хаттамалары әлемінде ЖЛЛ терапиясының «алтын стандарты» ретінде кең тарауын анықтады.

«КЭР-Германия» қайырымдылық ұйымының тікелей көмегімен Германияның университеттік клиникаларында баламасы жоқ ұлттық кадрлар даярлау, дәрі-дәрмектермен және шығын материалдарымен қайырымдылық қолдау, Қарағанды қаласында көпсалалы балалар ауруханасы базасында тағы бір бөлімше ашу ұйымдастырылды. Осылайша, мұндай бұрын-соңды болмаған жобаны ұйымдастыруға және одан әрі дамытуға келесі профессорлар үлкен үлес қосты: В. Герайн, Д. Хармс, И. Лейшнер, «КЭР-Германия» президенті К. Нельднер, Ваннский ханым, Ю.Бартельс және т.б. Қазақстанда өлімге әкелетін аурулары бар балаларды емдеудің қасиетті ісіне баға жетпес кәсіби және гуманитарлық үлес қосты.

Сондай-ақ, бірқатар жылдар бойы «Алма-Ата-Туссон серіктестігі» бағдарламасы бойынша ПБХҒО қызметкерлерін оқыту бойынша тығыз ынтымақтастық жүргізілді. Профессор Хаттердің жетекшілігімен Туссон қаласындағы (Аризона) университеттік клиникадағы онкогематологиялық орталық базасында біздің клиниканың 5 дәрігері мен мейірбикесі оқытылды.

Халықаралық танымал опера әншісі Хосе Каппепак (Испания), доктор Лим (Оңтүстік Корея), мейірбике Нэнси Нерсвин (Сиетл қ., АҚШ), Уеда мырза (Жапония), академик Т.Ш. Шарманов, әнші және композитор Батырхан Шүкенов және т.б. РБОГО-ға баға жетпес қолдау және қайырымдылық гуманитарлық көмек көрсетті.

Дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етуге «Қазақстан бизнесі балаларға көмектеседі» қоғамдық телемарафонын ұйымдастырған және өткізген «Бөбек» республикалық балалар қорының президенті С.А. Назарбаева зор үлес қосты.

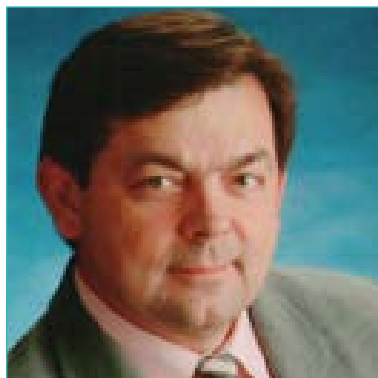
Телемарафонда түскен қаражатқа бір жылға дәрі-дәрмектер, сондай-ақ РБОГО үшін тұрмыстық техника сатып алынды. Мәселен, экономикалық тұрғыдан қиын жылдары емдеу хаттамаларын толық көлемде орындауға мүмкіндік туды.

1998 жылы балалардағы онкогематологиялық аурулар проблемасына жұртшылықтың назарын аудару үшін «Бала қиындықта - лейкемия!» қайырымдылық қоры құрылды. Қордың қаражаты орталықтың жұмысын қолдауға, қымбат дәрі-дәрмектерді сатып алуға, консультациялар ұйымдастыруға, онкогематологиялық орталық жанындағы науқас балалардың отбасыларына материалдық көмек көрсетуге жұмсалды.

1998 жылы Германияның КЭР-Германия қайырымдылық ұйымының көмегімен Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығында тігін цехы құрылды. Бастапқы кезде тігін цехы КЭР қаражатына жұмыс істеді, содан кейін цех жұмысын күтіп ұстау шығындары жинақталған қаражаттан жұмсалды. Тігін цехы тек Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығын ғана емес, сонымен қатар «Мәди Ибраимовтың жеке клиникасы», балалар санаторийлері, көз аурулары институты және басқа да ұйымдарды киіммен, жұмсақ құрал-жабдықтармен, медициналық формамен, халаттармен қамтамасыз етті, медициналық бұйымдарды жөндеуге және тігуге тапсырыстар қабылданды. Айта кету керек, цех ең алдымен ауыр науқас балаларға күтім жасау үшін ұзақ уақыт стационарда болған аналар үшін психологиялық жеңілдік орны болды.

Отыз жылдан астам уақыт бойы ПБХҒО жақын және алыс шетелдердің көптеген онкогематологиялық орталықтарымен тығыз ынтымақтастықты қолдап келеді, соның ішінде ең жақыны және ең маңыздысы – жақын досы, тәлімгері профессор В.И.Герайннен тәжірибе алмасу, құнды және дана кеңестер алу мүмкіндігі. Валентин Иосифовичтің жеке бастамасының арқасында, «КЭР-

Германия» қолдауымен, Қазақстан балалары еуропалық стандарттар бойынша ем ала алды.

Педиатриядағы балалар онкогематологиясы ретіндегі жаңа саланың дамуы Денсаулық сақтау министрлігінің министрлері В.Н. Девятко, М.Н. Омарова, сондай-ақ Халықтар Достығы орденді Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығының директорлары академик К.С. Ормантаев, профессор А.К. Машкеев, клиниканың бас дәрігері Ж.К. Секенова, мейірбике Ж.С. Ромашова және бүкіл ұжымның үлкен қолдауымен тығыз байланысты.

Камал Сәруарұлы Ормантаев – нағыз гуманист, балалардың мүддесімен өмір сүретін ғалым, зиялы қауымның ең жақсы қасиеттері – білім, рухани нәзіктік, мамандыққа деген адалдық, шынайы демократияны бейнелейтін адам. Клиниканы шебер басқарудың арқасында әр пациенттің оңалуы үшін бүкіл көпсалалы команда қатысты!

Республикамыздың кішкентай пациенттері үшін емдеудің осындай жоғары технологиялық түрін енгізу мүмкіндігі Республикалық балалар онкогематологиялық орталығының басшысы, профессор, медицина ғылымдарының докторы, ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің бас штаттан тыс балалар онкогематологы маманы Күлән Омарқызымен тығыз байланысты. К.О. Омарова кандидаттық және докторлық диссертациясын КСРО МҒА-ның педиатрия институтында (Мәскеу қ.) орындады және қорғады. 16 жыл бойы Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығы директорының ғылым жөніндегі орынбасары лауазымында жұмыс істеді, 18 жыл ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің гематология бойынша бас штаттан тыс маманы болды. Директордың ғылым жөніндегі орынбасары лауазымында педиатрияның, балалар онкогематологиясының басым және өзекті ғылыми бағыттарын дамытуға үлкен үлес қосты, жоғары мамандан-

дырылған кадрларды даярлауға және тәрбиелеуге көп күш жұмсады. Оның ғылыми жетекшілігімен 24 кандидаттық және 5 докторлық диссертация қорғалды. Дәрігер және кәсіпқойлығы, кең эрудициясы адамның жауаптылығымен және науқастарға деген терең жанашырлығымен үйлесетін биік тұлға жас дәрігерлерге өте талапшыл болды және олардың жұмыс қабілеттілігін, жауапкершілігін, кәсіби білімін бағалады. Ол өз ісін абыроймен жалғастырып, Республикада гематологиялық қызметтің дамуына үлес қосқан келесі оқушыларын тәрбиеледі: Саттарова С.А., Боранбаева Р.З., Боранбаева Г.А., Снигерева И.И., Абайылданова К.Н., Тогизбаева Г.И., Лысенко И.Б., Абдилова Г.К., Манжуова Л.Н., Қалықбаева А.Ш., Бабенко Г.Д., Мұсабекова Д.Д., Шубаева Г.С., Ташенова Г.Т., Садуова А.Т., Ахметова Ж.А., Тулебаева А.Б., Искакова А.К., Асланбекова Н.А., Душимова З.Д., Нұрғалиев Д.Ж., Кустова Е.А., Уразалиева Н.Т., Базарбаева А.А., Тюрина В. Ю., Сауранбаева Ж.Б., Булабаева Г.Е., Қиялбекова Ж.А., Омарова Г.Е., В.Гусейнов және көптеген т.б.

Профессор Омарова К. О., сол кезеңдегі жалғыз гематолог медицина ғылымдарының докторы бола тұра, өзінің қажырлы, адал еңбегімен Қазақстан жағдайында балалардағы онкогематологиялық аурулардың осындай күрделі және өзекті проблемасын шешу үшін негіз қалауға қол жеткізді, ол басқарған Орталық ТМД елдерінде алғашқылардың бірі және Орталық Азия елдерінде жалғыз болып тұрақты нәтижелер беретін неміс-австриялық BFM топтарының хаттамалары бойынша жедел лейкоздарды және балалар жасындағы басқа да онкогематологиялық ауруларды емдеудің заманауи бағдарламаларын енгізді. Бөлім қызметкерлері әртүрлі отандық және шетелдік басылымдарда 600-ден астам мақалалар мен тезистер жариялады. Екі монография, 30 әдістемелік ұсыныс жарық көрді, 15 өнертабыс тіркелді. Ресей, Беларусь, Америка Құрама Штаттары,

Германия, Корея, Венгрия, Жапония, Түркия, Израиль, Чехия және т.б. шетелдегі үздік орталықтар мен клиникаларда ғылыми-практикалық жетілдірулер мен тағылымдамалардан өтті.

ҚР Үкіметі лейкозиямен ауыратын балаларға арналған дәрі-дәрмектерді сатып алуға резервтік қордан екі рет миллиондаған теңге бөлді. Жалпы ел бойынша балалардың онкогематологиялық аурулары кезінде емдеу-диагностикалық көмекті қаржылық қамтамасыз етудің нақты қажеттілігін негіздеу нәтижесінде ҚР Үкіметінің қаулысымен бекітілген ана мен бала денсаулығын қорғаудың Мемлекеттік бағдарламасында алғаш рет лейкозиямен ауыратын науқастарды емдеу хаттамаларына сәйкес келетін дәрілік заттардың қажетті саны мен ассортиментін сатып алу үшін РБОГО-ға жыл сайын жеткілікті бюджет қаражатын бөлу жөніндегі эксклюзивті бағдарлама көзделген.

Онкогематологиялық орталықтың ашылуымен барлық клиникалық және параклиникалық бөлімшелер дамудың жаңа кезеңінен өтті. Осылайша, клиникалық-диагностикалық зертхана биохимиялық, цитологиялық, цитохимиялық, коагулологиялық, иммунофенотиптік, гистологиялық, молекулалық-генетикалық зерттеулер жүргізуге арналған жаңа жабдықтар кешенімен жаратандырылды. Гистиоцитозды және басқа да онкологиялық ауруларды диагностикалау үшін ұзақ жылдар бойы Киль қаласындағы (Германия) иммуногистохимиялық зертхана, профессорлар Д. Хармс, И. Лейшнер баға жетпес көмек көрсетті, онда диагностиканың күрделі жағдайларын тексеру үшін биопсиялық материал жіберілді.

Орталықтың жанында әлемдік стандарттар деңгейінде жабдықтармен жабдықталған, сондай-ақ КЭР-Германия қайырымдылық ұйымының демеушілігімен қан банкі құрылды.

Жабдықта онкогематологияда қолданылатын қанның негізгі компоненттерін дайындаудың, өндеудің және сақтаудың барлық кезеңдері қарастырылған. Германия мен АҚШ-тың жетекші фирмаларының заманауи жабдықтары Республиканың басқа жерлерінде бұрын қолданылмаған жаңа технологияларды енгізуге ықпал етті, бұл қан компоненттерінің көп мөлшерін жинауға мүмкіндік берді, клиникалық тиімділікті едәуір арттырды және трансфузиядан кейінгі инфекцияның ықтималдығын бірнеше есе азайтты.

Қан банкі онкогематологиялық орталыққа ғана емес, клиниканың барлық басқа бөлімшелерін де трансфузиялық қамтамасыз етті. Бұл дайындалған компоненттерді үнемді және орынды пайдалануға мүмкіндік берді. Қан банкі қызметкерлерінің жұмысының маңызды құрамдас бөлігі клиникалық бөлімшелердегі ұйымдастыру-консультациялық жұмыс болды. Әрбір қан құю қан банкінің дәрігерімен келісілді. Трансфузиядан кейінгі реакциялардың барлық жағдайлары талданды. Пациенттерде рефрактерлік дамыған жағдайда қан банкінің дәрігерлері донорларды жеке іріктеу жүргізді. Жаңадан қабылданған дәрігерлермен сабақтар өткізілді және сынақ тапсырылғаннан кейін ғана олар трансфузиялық құралға рұқсат алды.

BFM-ALL, ALL-REZ BFM; BFM-AML, Interfant-baby бағдарламасы бойынша жас балалардың жедел лимфобластық және бифенотиптік лейкоздарының стандартталған химиотерапия бағдарламаларын енгізу, ілеспе терапияны жетілдіру бұрын емделмейтін ауру деп есептелген балалардың аман қалуына мүмкіндік берді – бұл бағдарламаны әзірлеушілердің нәтижелеріне жақындау.

Созылмалы миелолейкоз, аплазиялық анемия, геморрагиялық диатез, идиопатиялық тромбоцитопениялық пурпура, гемофилия, тромбоцитопатия сияқты ауыр гематологиялық ауруларды емдеуде таңқаларлық нәтижелер байқалды.

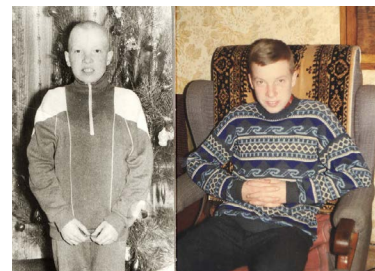

Жүре пайда болған аплазиялық анемиясы бар балаларға иммуносупрессивті терапияның заманауи бағдарламалары енгізілді, бұл өмір сүру деңгейінің жоғарылауына әкелді. Бұрын қолданылған емдеу әдістері (гормондар, спленэктомия) тиімсіз және жиі өлімге әкелді.

Ремиссия кезеңінде науқастардың жағдайын бақылау мақсатында РБОГО жанынан диспансерлік кабинет құрылды. 1993 жылдан бастап РБОГО жанындағы консультативтік-диспансерлік кабинетте, ал қазіргі кезде ПБХФО-да күндізгі стационардың диспансерлік кабинетінде қарқынды химиотерапиядан кейін ҚР-ның барлық облыстарынан түрлі онкологиялық және гематологиялық аурулары бар балалар байқалады. Пациенттерді белсенді динамикалық бақылау арнайы емдеу аяқталғаннан кейінгі алғашқы 5 жылда жүргізіледі. Науқастардың бұл контингенті онколог пен балалар гематологының диспансерлік есебінде 18 жасқа толғанға дейін декреттелген мерзімде тексеріледі.

Емдеудегі белгілі бір жетістіктерге байланысты арнайы бақылауды қажет ететін жіті лейкоздың ремиссиясында балалардың біртіндеп жинақталуы болды. Онкогематологиялық бейіндегі әртүрлі нозологиялары бар он бес мыңнан астам пациент диспансерлік кабинет ашылған сәттен бастап оның қызметкерлерінің қолынан өтті. Осыған байланысты Республика облыстарының дәрігерлерін біліктілікті арттыру циклдарында, жұмыс орнындағы тағылымдамаларда оқытудың шұғыл қажеттілігі туындады. Бүгінгі таңда өңірлерде балалардағы онкологиялық және гематологиялық ауруларды диагностикалау мен емдеудің заманауи әдістерін меңгерген жоғары білікті мамандар даярланды. Өңірлерде жүргізіліп жатқан жұмыстарды қолға алған алғашқы гематологтардың бірі Теміров А.Т., Познухова О.Л., Ким О.В., Асанова Г.А., Жиенкұлова Г.О., Ильясова Г.С., Кикимбаева Р.К., Саблина Т.А., Өскенбаева У.А., Фаустова Е.А., Төленбетова Ш.М., Мұхатаева

Г.Е., Әділбекова Г.С., Аубакирова Д.Б., Ерқарина Д.У., Джумабаева М.Ж., Әділбекова Г.С., Шолпанқұлова А.Б., Кисықбасова Н.А. және т.б. Осылайша, Орталық Қазақстанның барлық балалар онкогематологиялық қызметінің жұмысын үйлестіре бастады.

Науқастарды есепке алуды жолға қою, гематологиялық қызметті ұйымдастыру үшін есептің статистикалық нысандары әзірленді, онкогематологиялық науқастардың канцер-тіркелімі әзірленді, бұл алғаш рет Республиканың облыстарында гематологиялық аурулардың таралу көрсеткіштерін, олардың құрылымын анықтауға мүмкіндік берді.

Онкогематологиялық аурулары бар балаларды емдеудің жоғары мамандандырылған көмек негізінде жүргізілетін қарқынды хаттамалары ілеспе терапиямен қатар көп компонентті, аралас химиотерапияны қолдануды көздейді. Химиотерапияны енгізу ұзақ, арнайы жабдықтың көмегімен қатаң мөлшерленеді, бұл дәрігерлердің, орта медициналық қызметкерлердің үнемі бақылауын қажет етеді. Күн сайын дәрігерлер, орта және кіші медицина қызметкерлері қарқынды емдеу, күрделі манипуляциялар, медициналық қызметкерлерден жоғары физикалық және психоэмоционалды күш-жігерді талап ететін өмірлік маңызды органдар мен жүйелердің декомпенсациясы аясында науқастарға күтім жасады.

Қолданылатын жоғары дозалы полихимиотерапия, одан әрі қолдау терапиясы көптеген пациенттердің толық қалпына келуіне мүмкіндік берді, бірақ осыған байланысты онкологиялық аурудан кейінгі өмір сапасы, осындай ұзақ және күрделі емдеуден кейін науқастың физикалық және психикалық денсаулығын қалпына келтіру мәселесі өткір болды.

Бала ауырған сәттен бастап оның бүкіл отбасы ұзақ уақыт бойы аурудан туындаған стресстің салдарын бастан өткергенін ескере отырып, оның барлық

отбасы мүшелерінің психологиялық бейімделуі бұзылады. Қарқынды химиотерапия курсы аяқтағаннан кейін, ата-аналар қайталанудан қорқып, баланың ауруына байланысты әдеттегі өмір салтын өзгерту қажеттілігіне байланысты шиеленісте қалады.

Қарқынды емдеудің жетістіктері, жедел лейкоздың ремиссиясында балалардың біртіндеп жинақталуы, тиісінше, емделуден кейін балаларды кешенді оңалту мен медициналық-әлеуметтік бейімдеуді қажет етті. ҚР министрлігі ПБХФО және облыстық денсаулық сақтау басшыларымен бірлесіп онкологиялық және гематологиялық аурулары бар балаларды сауықтыру және оңалту, мамандарды даярлау бойынша іс-шаралар әзірледі. Балалар химиотерапияның негізгі курсы аяқтағаннан кейін енді балалар мен жасөспірімдерге арналған республикалық оңалту орталығында сауықтыру және оңалтудан өте алады (Бурабай) және «Алатау» республикалық балалар клиникалық санаторийі (Алматы қ.).

Диагностиканың жақсаруына байланысты алғаш рет анықталған онкогематологиялық аурулары бар балалар саны көбейе бастады және 2010 жылы Астана қаласының Ана мен бала ұлттық ғылыми орталығында 40 төсектік онкогематология бөлімшесі ашылды. Осылайша, профессор К.О. Омарованың басшылығымен Қазақстанда екінші орталық ашылып, жұмыс ұйымдастырылды, онда онкогематологиялық аурулары бар пациенттерге негізгі бағдарламалық емдеу жүргізіле бастады.

Көптеген ауруларды емдеудің тиімді заманауи әдістерінің бірі гемопоэздік дің жасушаларын трансплантациялау болып табылатыны белгілі. 2012 жылы Қазақстанда алғаш рет профессор К.О. Омаровамен бірлесіп онкогематологиялық патологиясы бар балаларды емдеудің жоғары технологиялық әдісі – гемопоэздік дің жасушаларын трансплантациялау енгізілді. ГДЖТ-ны енгізуге про-

фессор О.В. Алейникова, Н.В. Минаковская, Петр Седлачек, Д.Н. Балашов, А.А. Масчан тікелей көмек көрсетті.

Алайда, тығыз ісіктері бар балаларға ересектерге арналған онкодиспансерлер негізінде диагноз қойылып, емделуді жалғастырды. Олар негізінен ескі схемалар бойынша ересектердің онкологтарымен емделді. Сондықтан, ПБХФО-да жаңа ғимараттың ашылуымен балалар гематологиясы және онкологиясы мамандықтарының бірігуі мүмкіндігі пайда болды, ал 2013 жылы Медициналық және фармацевтикалық мамандықтар номенклатурасында «Балалар онкологиясы және гематологиясы» деген бір жалпы мамандық пайда болды. Осы кезеңнен бастап онкологиялық және гематологиялық аурулары бар барлық балалар әртүрлі мамандықтағы балалар дәрігерлерінің көпсалалы тобы жұмыс істейтін балалар стационарлары негізінде ем ала бастады.

Тығыз ісіктері бар балаларды емдеу үшін «Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығы» базасында 54 төсек-орындық (2013 жылғы 1 ақпаннан бастап) және «Ана мен бала ұлттық ғылыми орталығы» базасында 30 төсек-орындық (2013 жылғы 15 ақпаннан бастап) жаңа бөлімшелер ашылды және бұрын ҚазОРҒЗИ мен облыстық онкодиспансерлерде емделіп жүрген пациенттер жоғарыда аталған клиникаларға жатқызыла бастады. Бұл кезең диагностика мен терапияның жаңа әдістерін енгізумен ерекшеленді. Халықаралық терапия хаттамаларының негізінде балалар жасындағы барлық негізгі онкологиялық және гематологиялық аурулар бойынша клиникалық хаттамалар әзірленіп, енгізілді. «Charite» университеттік медициналық кешенінің базасында, Д. Рогачев атындағы БГОИ ҰМЗО-да, Оңтүстік Кореяда, Чехияда, Венгрияда, Германияда «УМС» КҚ-ның және ПБХФО-ның мамандары оқытылды.

Екі мамандықты біріктіруде, көпсалалы балалар стационарларында онкология бөлімшелерін ашуда, көпсалалы топтар құруда, диагностика мен емдеудің клиникалық хаттамаларын әзірлеуде және балалар онкологиялық және гематологиялық қызметін одан әрі дамытуда ұзақ уақыт бойы ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің бас штаттан тыс балалар онкогематологы болған, медицина ғылымдарының докторы Боранбаева Риза Зұлқарнайқызы зор еңбек сіңірді. «Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығы» АҚ-ның басқарма төрағасы болған Р.З. Боранбаева жаңа халықаралық байланыстардың, бірлескен халықаралық жобалардың бастамашысы болды.

Қазақстанда жыл сайынғы статистикаға сәйкес 600-ге жуық бала алғаш рет қатерлі ісікке шалдығады. 2022 жылы қатерлі ісік диагнозы алғаш рет 586 балаға қойылды. Жалпы, ҚР-да балалар арасында қатерлі ісік ауруы тұрақты болып қалуда, 2022 жылы бұл көрсеткіш 100 мың балаға шаққанда 9,2 құрады. Өңірлер бөлінісінде сырқаттанушылықты талдау кезінде Павлодар, Ақмола, Ақтөбе, Атырау, Қостанай, Шығыс Қазақстан облыстары мен Астана және Шымкент қалаларында орташа республикалық мәннің артуы байқалады. Бұл ретте үш жыл бойы сырқаттанушылықтың жоғары көрсеткіші Ақмола, Ақтөбе, Шығыс Қазақстан облыстарында және Астана қаласында байқалды.

Қатерлі ісіктер құрылымында, алдыңғы жылдардағыдай, жедел лейкоздар басым – жағдайлардың 40% дерлік, одан кейін ОЖЖ ісіктері (13,7%), жұмсақ тіндердің саркомалары (8,9%), нейробластомалар (8%), нефробластомалар және лимфомалар.

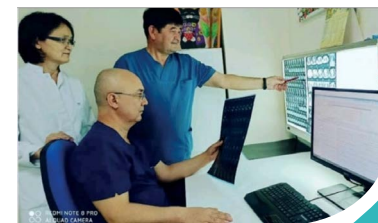
Онкологиялық және гематологиялық аурулары бар балаларды негізгі емдеу екі республикалық орталықтың базасында, ал мұндай пациенттерді бастапқы анықтау және бастапқы диагностика облыстық және қалалық балалар ауруха-

наларының базасында өңірлерде жүзеге асырылады. Әр облыста балалар онкологиялық/гематологиялық төсектері бар, онда балалар қан ауруы немесе онкологиялық ауруға күдік туындаған жағдайда ауруханаға жатқызылады. Сонымен қатар, әр аймақта қатерлі ісіктері бар науқастарды динамикалық бақылау және қолдау терапиясын жүргізу үшін балалар онкологы/гематологының кабинеттері жұмыс істейді.

Онкологиялық және гематологиялық аурулары бар балаларға медициналық көмек көрсету үшін бүгінде елімізде 529 төсек жұмыс істейді, оның ішінде 243-і көпсалалы балалар ауруханаларының базасында жеке құрылымдық бөлімшелер ретінде немесе соматикалық бөлімшелер құрамында, 286 төсек екі республикалық орталық деңгейінде жұмыс істейді: оның 147-сі UMC корпоративтік қорының базасында және 139-ы «Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығы» АҚ-да.

Қазіргі уақытта республикада 88 балалар онкологы мен гематологы жұмыс істейді, оның ішінде 37 өңірлік маман және 51 дәрігер республикалық медициналық ұйымдарда жұмыс істейді. «Балалар онкологиясы және гематологиясы» мамандығы бойынша екі жылдық резидентурада кадрлар даярлана бастады, қазіргі уақытта 25 жас маман оқиды.

Онкологиялық және гематологиялық аурулары бар балалардағы терапия кешенді, көп компонентті. Бүгінгі таңда ҚР-да онкологиялық және гематологиялық ауруларды емдеудің барлық негізгі түрлері орындалады: бағдарламалық полихимиотерапия, гемопоэздік дің жасушаларын трансплантациялау, хирургиялық араласулар, соның ішінде ағзаны сақтайтын операциялар, жергілікті химиотерапия әдістері сәтті орындалады, әртүрлі онкологиялық аурулар кезінде иммунотерапия игеріледі.

Балалар онкологиясы мен гематологиясын біріктірген сәттен бастап республикалық орталықтардың мамандары халықаралық терапия бағдарламалары негізінде балалар қатерлі ісігінің әртүрлі түрлерін диагностикалау мен емдеудің клиникалық хаттамаларын әзірледі. Осы жылдар ішінде олардың көпшілігі жаңа дәрі-дәрмектер мен технологияларды енгізумен бірнеше рет жаңартылды.

Полихимиотерапияның, гемопоэздік дің жасушаларын трансплантациялаудың, интравитреальді химиотерапияның, буындарды эндопротездеудің және т.б. заманауи бағдарламаларын енгізу 2014 жылғы 54,09%-дан 2022 жылы 70,7%-ға дейін орташа барлық қатерлі ісіктер бойынша балалардың жалпы өмір сүруін ұлғайтуға, сондай-ақ олардың өмір сүру сапасын жақсартуға мүмкіндік берді. Олардың ішінде ең тиімдісі өмір сүру деңгейі 90%-дан асатын Ходжкин лимфомасын, ретинобластоманы емдеу болды. Сондай-ақ, нефробластома мен Ходжкин емес лимфомада өмір сүру деңгейі жақсы, бұл 84%-ды құрайды. Нейробластома терапиясының тиімділігі төмен, әсіресе қауіпті балаларда (36%), Юинг саркомасында (40%), жіті миелобластық лейкозда (46%) және орталық жүйке жүйесінің ісіктерінде (40%).

Жыл сайын балалардағы қатерлі ісік терапиясының жаңа технологиялары енгізілуде. Сонымен, ретинобластоманы емдеу үшін дәрі-дәрмектер тікелей көзге енгізілетін жергілікті химиотерапия әдістері жиі қолданылады. Ісікті криокоагуляциялау әдістері де қолданылады. Өмір сүру сапасын жақсарту үшін жыл сайын Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығында сүйек ісіктері бар балаларға буындарды эндопротездеу үшін 10-12 орган сақтайтын операция жасалады. Бұл жоғары технологиялық медициналық қызметтер балалардың қатерлі ісік ауруынан аман қалуын арттырып қана қоймай, қалпына келтірілгеннен кейін олардың әлеуметтенуін жеңілдетеді.

2021 жылдан бастап торлы қабықтың қатерлі ісігі бар балаларда селективті интраартериалды химиотерапия әдісі енгізілді. Екі жыл ішінде барлығы 54 СИАХТ операция жасалды. Бұрын осы технологияға біз балаларды шетелге емделуге жібердік.

Жылдан жылға гемопоэздік дің жасушаларын трансплантациялау саны артып келеді. Осылайша, 2012 жылдан бастап бүкіл ел бойынша 341 ГДЖ трансплантациясы жасалды. Оның ішінде 159 аутологиялық трансплантация, 135 аллогендік трансплантация, 47 гаплотрансплантация жасалды. Туыстық емес аллогендік ГДЖТ саны өсуде. Бұл гистотиптелген донорлардың қазақстандық-ресейлік тіркелімін кеңейту есебінен, сондай-ақ соңғы жылдары халықаралық тіркелімдермен шарттар жасасу есебінен мүмкін болды. ПБХҒО-да туыстық емес шетелдік донорлардан 10 ГДЖ трансплантациясы орындалды. Бұл транспланттау «ӘМСҚ» КЕАҚ қаражаты есебінен халықаралық тәлімгердің (профессор П.Седлачек, Чехия, «Мотол» УК) қатысуымен шеберлік сағаттары шеңберінде орындалды.

Соңғы уақытта Міндетті медициналық сақтандыру қорымен бірлесіп шетелде тұратын дің жасушаларының донорларынан логистика және трансплантация жүргізу тетіктері пысықталуда.

Терапияның сәттілігі көбінесе аурудың диагностикасы кезіндегі баланың жағдайына, қатерлі аурудың сатысына байланысты. ҚР-дағы балалардағы онкологиялық аурулардың ерте сатысында диагностикасын жақсарту үшін республикалық орталықтар бастапқы медициналық-санитариялық көмек дәрігерлерімен және басқа да мамандықтар дәрігерлерімен үлкен білім беру жұмыстарын жүргізеді, онда дәрігерлерге қатерлі ісіктердің ерте белгілері бойынша, оларды балалардағы басқа аурулармен дифференциалды диагностикалау бойынша білім

беріледі. Мұндай жұмыс өз нәтижесін көрсетті. Мәселен, егер 2015 жылы ҚР-да I-II сатыдағы балалардағы қатерлі ісіктердің диагностикасы – 29%-ды құраса, 2020 жылы I-II сатыдағы ерте диагностика 41,4% -ды, III-IV сатыдағы онкологиялық ауру науқастардың 58,6% -на диагноз қойылды. Қатерлі ісіктерді ерте диагностикалау мәселелері бойынша әр түрлі мамандықтағы 3000-нан астам дәрігер оқытылды.

Сонымен қатар, соңғы жылдары балалар онкологиясы мәселелері бойынша халықтың хабардарлығын арттыру үшін біз түрлі үкіметтік емес ұйымдармен, пациенттік ұйымдармен, қоғамдық ұйымдармен белсенді ынтымақтасып келеміз. 2017 жылдан бастап Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығының базасында орфандық, онкологиялық және гематологиялық аурулары бар балаларға көмек көрсету мәселелерін қарау бойынша Қоғамдық кеңес құрылды және жұмыс істейді. Бұл қорлардың өкілдері онкологиялық және гематологиялық аурулары бар балалардың ата-аналарына әлеуметтік көмек көрсету, балалар онкологиясы және гематология мәселелері бойынша жұртшылықтың хабардарлығын арттыру бойынша үлкен жұмыс жүргізуде.

Осы жылдар ішінде орталықта балалардағы онкогематологиялық аурулардың клиникалық-эпидемиологиялық деректерін, жасөспірімдердегі жіті лейкоздардың ерекшеліктерін, бүйректің функционалдық жай-күйін, көмірсулар алмасуын, бағдарламалық терапиядағы жіті лейкозы бар балалардағы вирустық гепатиттерді зерделеу, терапия және оңалту әдістерін жетілдіру, сондай-ақ қазіргі заманғы имуносупрессивті терапия бағдарламалары бойынша ғылыми әзірлемелер орындалды жүре пайда болған аплазиялық анемиясы бар балалар, геморрагиялық ауруларды емдеу және диагностикалау, иммундық тромбоцитопенияның рефрактерлі түрлері.

2021 жылдан бастап ПБХФО «Қазақ ұлты балаларындағы В-жасушалы лейкоздар мен лимфомалардың дамуындағы гендік полиморфизмнің болжамды рөлін зерттеу» тақырыбы бойынша ҚР-да дербестендірілген және алдын алу медицинасын енгізудің ұлттық бағдарламасына қатысады. 2022 жылдан бастап Орталық «Геномиканың заманауи тәсілдерін ескере отырып, дербестендірілген медицина негізінде қатерлі ісіктерді ерте диагностикалау мен емдеудің инновациялық технологияларын әзірлеу және енгізу» ГТБ-ның бірлесіп орындаушысы. Сондай-ақ, ғылыми өнімнің ұлғаю үрдісі байқалады, халықаралық деректер базасында дәйексөздер саны артты. 3 клиникалық зерттеу, шетелдік серіктестермен 3 бірлескен жоба жүзеге асырылуда.

Шетелдегі үздік орталықтар мен клиникаларда жетілдірулер мен тағылымдамалардан өтумен қатар орталық мамандары шақырылған шетелдік профессорлардың қатысуымен шеберлік сағаттарына қатысады. Мәселен, соңғы 5 жылда біздің орталық Австриядан гистиоцитоздарды, балалардағы бастапқы иммунитет тапшылығы жағдайларын диагностикалау және емдеу бойынша профессорлардың; Испания, Түркия, Германия, Ресейден келген профессорлардың қатысуымен шеберлік сағаттарын ұйымдастырды, оларда орталықтың мамандары және ҚР түрлі облыстарынан 200-ден астам дәрігер оқытылды.

Балалар мен жасөспірімдердегі гематологиялық, онкогематологиялық аурулардың диагностикасын, патогенетикалық және ілеспе терапиясын одан әрі жетілдіру тұрғысынан біз ең көп таралған және әлеуметтік маңызы бар қан ауруларын емдеудің озық әлемдік технологияларын одан әрі енгізуді көздейміз.

Бүгінгі таңда Қазақстанда негізгі диагностикалық технологиялардың ішінен нейроэндокриндік ісіктер кезінде MIBG диагностикалау әдісі қолжетімсіз болып қалуда. Сонымен қатар, бастапқы кезеңдегі балалардың жағдайының ауырлығы

ғын ескере отырып, терапияны шұғыл бастау қажеттілігін ескере отырып, біз балаларды диагностикаға шетелге жібере алмаймыз. Сондықтан жақын арада біз үшін міндеттердің бірі – бұл технологияны ҚР-да енгізу. Сүйек ісіктері үшін сцинтиграфия мүмкіндіктерін кеңейту қажет. Жетістіктер жаңа қиындықтар мен жаңа міндеттерді тудырады!

Республикалық орталықтардың екеуі де бастапқыда онкологиялық және онкогематологиялық бейіндегі пациенттерді емдеу үшін қойылатын ерекше талаптарды ескермей, қарапайым көпсалалы стационарлар ретінде салынып, құрылғанын және кейінірек онкогематология бөлімшелеріне бейімделгенін ескере отырып, жаңа орталықты салу және жарақтандыру мәселесі өте өзекті және уақтылы көтерілді, онда онкологиялық және гематологиялық ауруларға шалдыққан балалар диагностикасы мен терапиясы үшін барлық жағдайлар сақталатын болады. Осындай заманауи орталықтың құрылысы: пациенттің стационарда болу жағдайларын жақсартуға, жаңа технологияларды (гендік диагностика әдістері, оның ішінде қалдық ісіктерді диагностикалау, нүктелік, молекулалық терапия әдістері) енгізе отырып, неғұрлым қауіпсіз емдеу жүргізуге мүмкіндік береді, жаңа жасушалық технологияларды енгізуге және кеңейтуге мүмкіндік береді. Мұның бәрі қатерлі ісікке шалдыққан балалардың өмір сүруінің жоғарылауына және пациенттердің шетелде емделуге кетуінің төмендеуіне әкеледі.

Онкологиялық және гематологиялық аурулары бар науқастарға сапалы медициналық көмекке қол жетімділікті едәуір арттыру үшін бүгінде қаржыландыруды ұлғайтуға, ең жақсы клиникалық әсерге қол жеткізу тұрғысынан ғана емес, сонымен қатар бюджеттік ресурстарды тиімді жұмсау тұрғысынан да тиімді терапия әдістерін қолдануға қосымша назар аудару қажет.

30 ЖЫЛ БҰРЫН ОСЫ КҮНІ ...

**ПЕДИАТРИЯ ЖӘНЕ
БАЛАЛАР ХИРУРГИЯСЫ
ҒЫЛЫМИ ОРТАЛЫҒЫ**

Қазақстан республикасы. Алматы қаласы,
әл-Фараби даңғылы. 146
+7 727 221-85-40
info@pediatra.kz
  [pediatra.kz](https://www.facebook.com/pediatra.kz)